

Primljen / Received: 16.10.2024.

Ispravljen / Corrected: 10.2.2025.

Prihvaćen / Accepted: 11.2.2025.

Dostupno online / Available online: 10.3.2025.

ROK, RUC i mistifikacije

Autor:

Dr.sc. **Mirko Orešković**, dipl.ing.građ.

Investinženjering d.o.o., Zagreb

mirko.oreskovic@gin.hr

Autor za korespondenciju

Stručni rad

Mirko Orešković

ROK, RUC i mistifikacije

U radu kritički se sagledavaju dva pojma, i to jedan omeđen jednom riječju, ROK, i drugi koji je kratica triju riječi, razlika u cijeni, odnosno RUC. Ta se dva pojma ne sagledavaju ni semantički ni šire leksički, već isključivo kroz njihovu uporabnu vrijednost, obuhvatnu primjenljivost i nesporazume koji nastaju pri njihovoj primjeni, ovisno o poziciji s koje ih se, svakog za sebe, promatra, primjenjuje, interpretira. Pritom je više nego često prisutan pristup isključivosti koji ne prihvaća mogućnost drugačijeg shvaćanja, razumijevanja, interpretacije. O tome je u radu polemička riječ, usmjerena na uspjeh graditeljskog projekta.

Ključne riječi:

graditeljski projekt, ugovoreni rok, razlika u cijeni, valutna vrijednost usluge, inženjerska konzultantska usluga

Professional paper

Mirko Orešković

Completion Deadline, Price Difference & Defamation within

This paper takes a critical look at two terms; one is Completion Deadline (CD) and the other is Price Difference (PD). These two terms will not be approached semantically or, more generally, lexically, but solely through their use value, their widespread applicability and the ambiguities of their use, depending on the angle from which they are viewed, applied, and interpreted, each in its own right. More than often, there is an exclusive approach that does not accept the possibility of a different understanding, comprehension, or interpretation. This is what this work is about, polemically, all centered on the success of the construction project.

Key words:

construction project, completion deadline, price difference, currency value of the service, engineering consulting service

1. Uvod

S riječi ROK svi su nekako familijarni. Bez zazora upućeni smo na njezin sadržaj i poruku i čini se da se oko te riječi ne mogu plesti ikakve dileme ili nesporazumi, posebno ne mistifikacije. Čini li nam se to dobro i je li baš redovito tako? Ne čini nam se dobro i, izrijeckom, nije tako. Posebno, redovito, nije tako u graditeljskoj praksi, još manje u javnoj nabavi, pri ugovaranju ili pružanju inženjerskih konzultantskih usluga. Sve ovisi o promatraču stanja prakse. Krivo rečeno. Ne radi se o promatraču, već o odnosu subjekta i objekta. Subjekt je onaj koji naručuje, a objekt je onaj koji nudi i pruža inženjersku konzultantsku uslugu.

Specifičnost položaja naručitelja kao subjekta u procesu javne nabave, iz kojeg prečesto proizlazi i stav o roku, uvjetovana je pristupom koji je obojan strukovnom usmjerenošću zaposlenika naručitelja, kako onih koji donose odluke tako i onih koji pripremaju i elaboriraju odluke. Odluke su bazirane na sagledavanju, razumijevanju, interpretaciji i očekivanoj primjeni polaznih argumentacija koje u sebi sadržavaju svijest o mogućnosti nametanja odluke gospodarskome subjektu koji će sudjelovati u javnome nadmetanju, a bez mogućeg priziva gospodarskog subjekta, odnosno njegov prigovor ili zahtjev za promjenu biti će odbijen argumentacijom da je odluka zakonita i prema tome nesporna. O tome će biti riječ u radu.

Upotreba kratice RUC desetljećima je uobičajena praksa i svatko tko ima imalo veze s graditeljskim sektorom zna da se radi o kratici za pojam "razlika u cijeni". Pogled unatrag kazuje da dugo nije bilo potrebe za aktualizacijom i primjenom obrazaca za obračun RUC-a. Inflacija je bila na zanemarivoj razini.

Pojam "razlika u cijeni" izravno je povezan, bolje rečeno, uvjetovan inflatornim kretanjima u kojima se u nepredvidivome, nesagledivome, nekontroliranome ritmu u protoku vremena mijenja odnos vrijednosti robe ili usluge i povezane, izričajne valutne vrijednosti koja se drastično ili manje drastično mijenja tijekom vremena. Uz RUC povezano je trajno, javno mišljenje da je obračun razlike u cijeni instrument kojim izvođači i pružatelji usluga pri realizaciji graditeljskog projekta stječu neopravdanu zaradu i javnim naručiteljima prouzrokuju troškove koje oni nisu mogli predvidjeti, odnosno planirati. Nažalost, javno je mišljenje u cijelosti pogrešno, posebno kada se govori o troškovima naručitelja i zaradi druge strane. Taj će se stav argumentirati u radu.

U ovome radu autor nije imao namjeru raspraviti aktualna zakonska rješenja na temu ROK-a i RUC-a, već širu stručnu javnost potaknuti na raspravu o otvorenim pitanjima vezanima uz primjenu postojećih neprimjerenih zakonskih rješenja koja uvjetuju provedbu graditeljskih projekata u RH.

2. Rok za obavljanje inženjerskih konzultantskih usluga

Iz dugogodišnje prakse i povremenih, usmjerenih istraživanja definicija roka u provedbi graditeljskih projekata, položaja

roka unutar ugovornih stipulacija, nameće se neotklonjiv zaključak da se rok u cijelosti drugačije razumije i interpretira u ugovorima o izvođenju radova u odnosu na ugovore o obavljanju inženjerskih konzultantskih usluga.

Rok je uz predmet ugovora, opseg radova ili usluge te ponuđenu (ugovorenu) vrijednost rezultata izvedenih radova ili ponuđenu ugovorenu vrijednost rezultata pružene usluge ključni, određujući element ugovora. Taj se stav može osporiti jedino ugovornom stipulacijom kojom se rok isključuje kao ključni element ugovora, ali ostaje fiksni i kalendarski određen. To je stav i razumijevanje roka koji je pravno neporeciv i pravedan te koji ne ostavlja prostor za sumnju, nedoumice, različita tumačenja, nesuglasice u primjeni i moguće sporove. Pri sklapanju ugovora o građenju ili izvođenju radova rok se utvrđuje:

- u ukupnome vremenskom trajanju, kalendarski, od uvođenja u posao do završetka radova, gdje se prethodno precizno definira što je dan uvođenja u posao i dan završetka radova (češće) ili
- u ukupnome broju radnih dana, gdje se precizno utvrđuje što su radni dani i dani koji to nisu (rjeđe).

Kod specifičnih projekata, koji po uvjetnome rezultatu izvedenih radova zahtijevaju provedbu probnog pogona odnosno probne proizvodnje na temelju postignutog rezultata izvođenja radova, posebno se i jasno utvrđuje rok dovršetka radova, trajanje probnog pogona ili probne proizvodnje. U pravilu se certifikatima zasebno utvrđuju rok za postizanje cilja radova i rok dovršetka probnog pogona ili probne proizvodnje, odnosno rok primopredaje certificiranog rezultata izvedenih radova, u fiksnim terminima i uz uvjete pod kojima se fiksni termini mogu mijenjati, jasno i neporecivo.

Praksa javne nabave i obavljanja inženjerskih konzultantskih usluga po pitanju roka ni približno ne demonstrira podatke i informacije koje ističe praksa u provedbi procesa javnog nadmetanja za građenje ili ustupanje izvođenja radova. Daleko je od toga da se tu i takvu javnu nabavu inženjerskih konzultantskih usluga može razumjeti kao jednostavnu i kao interesno opravdanu, kako za javne naručitelje tako za gospodarske subjekte koji sudjeluju u javnoj nabavi kao ponuditelji. Upravo je zato cilj ovog rada ukloniti maglu i difamaciju s nužnog, neizbježnog i razložnog razumijevanja roka kao ključnoga činidbenog elementa ugovora o obavljanju inženjerskih konzultantskih usluga.

Institucija roka je u slučaju nuđenja i obavljanja inženjerskih konzultantskih usluga dominantan i presudan čimbenik svakog ugovora. Tako bi barem moralo biti!

Pri razmatranju roka mora se krenuti od činjenice da rok po svojem karakteru, po svojem habitusu, po porukama koje sadržava i emitira ne može i ne smije biti nešto oko čega se naknadno mogu i moraju voditi rasprave, a prečesto i sporovi. Nažalost, to se u praksi prečesto ignorira i rok se "određuje" tako da stvarno i činidbeno nije određen ili je "određen" tako da je uvjetovan činjenjem subjekata koji nisu dionici predmetnog ugovora.

Istraživanje koje je provedeno na dostupnim, aktualnim ugovorima o obavljanju inženjerskih konzultantskih usluga u prethodne tri godine potvrdilo je postojeći rasap pristupa u (neprijepornome) utvrđivanju roka kao ključnog elementa ugovora. Istraživanje je provedeno u arhivu društva *Investinženjering d.o.o.* u kojemu je autor zaposlen kao prokurist. Istraženi su ugovori koji su bili priloženi dokumentaciji za nadmetanje i dokumentaciji za javna nadmetanja za nabavu inženjerskih konzultantskih usluga u periodu od tri godine, zaključno s godinom pisanja rada. Ukupno je obrađeno trideset i osam ugovora.

Uočena su tri scenarija: jedan prihvatljiv i dva u cijelosti neprihvatljiva. Krenut će se od prihvatljivog.

2.1. Kalendarski rok obavljanja usluge

(46 % istraženih ugovora)

U istraženim je ugovorima rok obavljanja inženjerskih konzultantskih usluga definiran kalendarskim datumom početka obavljanja usluge i kalendarskim datumom ugovorenog završetka obavljanja usluge. U sedam posto istraženih ugovora rok je definiran radnim danima. Radni dani nisu subote, nedjelje, praznici i blagdani.

U ugovoru stipulirani su uvjeti u skladu s kojima se ugovoreni rok može i smije promijeniti.

Ugovoreni opseg usluge izvršitelj je obavezan obaviti u ugovorenome roku. U slučaju izmjene opsega usluge ugovorne strane sporazumjet će se o novougovorenome roku obavljanja usluge. U slučaju produljenja roka obavljanja ugovorenog opsega usluge, mimo odgovornosti izvršitelja, naručitelj i izvršitelj sklapaju dodatak ugovoru kojim se reguliraju izmijenjeni rok i način plaćanja obavljene usluge u produljenome roku.

Produljenje ili skraćivanje roka utvrđuje se sporazumom dviju strana. Ako sporazum nije postignut, otvara se spor pri ugovorom utvrđenome mjestu rješavanja spora (vijeće za rješavanje sporova ili arbitraža ili sud).

U fazi nuđenja inženjerske konzultantske usluge potencijalnom ponuditelju unaprijed su poznati svi parametri koji definiraju ili utječu na valorizaciju vrijednosti usluge koju ponuditelj namjerava obaviti u slučaju dobivanja ugovora, uvjeti pod kojima će u određenome roku obavljati ugovorenu uslugu te uvjeti sklapanja dodatka ugovoru u slučaju izmjene roka. Ni jedan element određenog/ugovorenog roka nije nepoznat ponuditelju prilikom formiranja ponude i kalkuliranja njezine vrijednosti.

Neophodno je istaknuti ugovorom utvrđenu nespornu činjenicu da je objektivno dominantan element u kalkulaciji vrijednosti inženjerske konzultantske usluge predviđeno trajanje konzumacije vremena projektnog tima pružatelja usluge pri uspješnome obavljanju ugovorene usluge. Projektni tim pružatelja inženjerske konzultantske usluge neminovno troši nepovratni resurs vremena. Za izvršitelja usluge, pravnu osobu, trošak konzumacije vremena, na koji se nikako i nikada ne može utjecati, izvan je kontrole bilo koga pa i izvršitelja usluge. Jedino u slučaju skraćivanja obavljanja usluge ili u drastičnome slučaju

raskida ugovornog odnosa, odnosno oslobađanja izvršitelja daljnjih ugovornih obveza, konzumacija predviđenog vremena obavljanja usluge jednokratno se skraćuje, mimo daljnjeg utjecaja izvršitelja ili naručitelja.

Ponuditelj, u skladu sa zahtjevom projekta, odnosno opsega usluge, ili u skladu s prethodnim zahtjevom naručitelja, formira projektni tim za obavljanje tražene usluge, uz po naručitelju zahtijevane uvjete koji su vezani uz traženi (predviđeni) vremenski projektni angažman pojedinih članova projektnog tima ponuditelja, odnosno u budućnosti izvršitelja usluge. Formiranjem projektnog tima izvršitelj utvrđuje troškove funkcioniranja tima i na temelju njih kalkulira vrijednost usluge koju namjerava pružiti naručitelju, a sve u sklopu planiranog, ugovorenog roka obavljanja inženjerske konzultantske usluge. Oko tog scenarija nema i ne može biti spora!

2.2. Dvojaki rok

(36 % istraženih ugovora)

Dvojaki rok u praksi je pojavni oblik ugovaranja roka obavljanja inženjerske konzultantske usluge u kojemu je ugovoren kalendarski rok, uz paralelne uvjete koji derogiraju, odnosno relativiziraju ugovoreni kalendarski rok, a financijska je vrijednost ugovora fiksna.

Nije nimalo bezazlena ugovorna odredba kojom se ugovara fiksni rok obavljanja inženjerske konzultantske usluge, ali ga se u istoj rečenici relativizira odredbom prema kojoj je rok ovisan o uvjetima koji ga mogu izmijeniti bez utjecaja izvršitelja usluge, ali na njegov teret. Jednostavno rečeno, ugovor sadržava uvjet kojim se kalendarski ugovoreni rok izmjenjuje mimo odgovornosti izvršitelja usluge i u trajanju koje je u fazi nuđenja i ugovaranja usluge nepoznato i naručitelju i izvršitelju usluge.

Nesporno je da je izvršitelj usluge u ugovornoj obvezi obaviti kompletan opseg ponuđene usluge unutar ugovorenog roka. Tu ne postoji kvaka. Kvaka je u zahtjevu i tumačenju naručitelja da izvršitelj usluge, bez svoje odgovornosti za neizvršavanje usluge u kalendarski ugovorenome roku, mora obavljati uslugu do punog izvršenja opsega usluge u roku koji ne ovisi o njemu, već o naručitelju ili nekom trećem, i to bez promjene ugovorene vrijednosti usluge.

Naručitelj u ugovoru, jednostavno i jednostrano, u proširenoj rečenici utvrđuje kalendarski rok obavljanja zahtijevane usluge, a iza zareza navodi: "odnosno do uspješnog izvršenja tih i takvih aktivnosti koje su predviđene opsegom ugovorene usluge" (naručitelji redovito koriste izraz "troškovnik", što baš i nije primjereno usluzi). Nažalost, pravna struka, pa i sudovi, tumače tu ugovornu odredbu tako da je izvršitelj prihvatio da ugovorenu uslugu, za fiksno ugovorenu vrijednost usluge, mora obavljati u vremenskome intervalu koji nije ograničen. I sudovi smatraju legalno prihvatljivom činjenicom da rok obavljanja usluge nije ugovoren na način koji štiti obje ugovorne strane, već izvršitelja usluge stavlja u nemoguć položaj da ugovorom prihvaća neizbježne troškove obavljanja usluge u neodređenome trajanju, a bez dodatne naknade. Jednostavno, sud ocjenjuje i donosi

odluku da je izvršitelj u obvezi obavljati ugovorenu uslugu u neodređenome, neizvjesnome roku za fiksnu naknadu!? Na taj način određena je fiksna vrijednost usluge bazirana na ugovorenome opsegu usluge, ali uz ignoriranje činjenice da se ugovoreni opseg usluge na početku ugovora u nepoznatome dijelu obavlja nakon kalendarski navedenog roka obavljanja usluge. Stav je da je opsegom usluge određena vrijednost usluge, a da izvršitelj ima ugovornu obvezu pružiti ugovorenu uslugu u neograničenome roku! To je drastično zanemarivanje činjenice da je izvršitelj, mimo svoje odgovornosti, bio prisiljen djelovati u cilju izvršenja kompletnog opsega usluge nakon kalendarskog roka koji mu je jedino i isključivo bio poznat u vrijeme nuđenja usluge. Vrijeme obavljanja usluge nakon kalendarskog roka nije mu bilo poznato, jednako kao što ono nije bilo poznato ni naručitelju.

Kao primjer takve prakse sudovanja u nastavku se citira Pravorijek Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori (Platni nalog poslovni broj AS-P2019/25 od 4. listopada 2019.): "Budući da su u konkretnom slučaju stranke ugovorile paušalnu ukupnu cijenu za sve usluge nadzora u fiksnom iznosu od (iznos brisan) prema shvaćanju ovog arbitražnog suda, tužitelj nema pravo zahtijevati povećanje naknade zbog produljenja rok izvođenja radova". U skladu s time postoje i slučajevi u kojima je kalendarski ugovoreni rok, na primjer, deset mjeseci, a da je izvršitelj obavljao uslugu trideset i šest mjeseci. Naravno da takva rješenja predstavljaju osnovu za pokretanje spora, bez izvjesnosti rješenja koje bi bilo temeljeno na primjerenom ocjeni takvom praksom eliminacije roka kao bitnog elementa ugovora.

Bez dopunskih zahtjeva naručitelja ugovoreni opseg usluge u izmijenjenome, odnosno produljenome roku ne mijenja se, ali se mijenja intenzitet obavljanja usluge, odnosno izvršitelj usluge za obavljanje projektnih aktivnosti koje se vremenski razvlače troši vremenski resurs u istome opsegu kao i u ugovorenome roku.

Bez obzira na ugovorenu dinamiku u praksi se plaćanje obavljene inženjerske konzultantske usluge, koja može biti ovakva i onakva, provodi prema trima scenarijima:

- *linearno plaćanje*: naručitelj plaća izvršitelja u jednakim mjesečnim (paušalnim) obrocima, bez obzira na to kako napreduje obavljeni opseg ugovorene usluge
- *plaćanje obavljenog opsega usluge*: prema ugovorenoj specifikaciji vrijednosti pojedine aktivnosti iz opsega usluge naručitelj plaća po ispostavljenome i po njemu prihvaćenome računu za stvarno obavljenu uslugu u proteklome mjesecu
- *plaćanje u skladu s napretkom trećega*: bez obzira na intenzitet obavljanja usluge i bez uzimanja u obzir stvarne vrijednosti obavljenih aktivnosti unutar ugovorenog opsega usluge naručitelj izvršitelju plaća dio ukupno ugovorene vrijednosti usluge u postotku napretka trećega.

To je naročito prisutno u ugovorima kojima naručitelj povjerava izvršitelju obavljanje usluga stručnog nadzora građenja ili izvođenja građevinskih i drugih radova.

Interes ovog rada ograničen je na dvije teme te se neće raspravljati o opravdanosti ili neutemeljenosti pojedinog scenarija plaćanja. Samo će se ustvrditi da povezivanje plaćanja uz uspješnost trećega ničim nije opravdano, osim stavom koji drastično pretjeruje u ocjeni uspješnosti utjecaja izvršitelja na ponašanje i uspješnost trećeg. Pored toga taj i takav način plaćanja je, nažalost, izravni poticaj za koruptivne radnje.

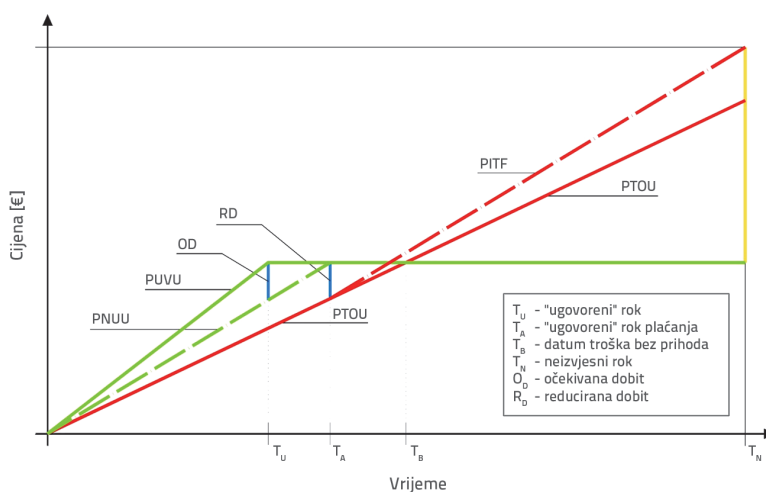
Plaćanje po obavljenoj usluzi, odnosno stupnju provedbe pojedinih projektnih aktivnosti (drugi scenarij), logično je i opravdano.

O instituciji plaćanja i posljedicama, a vezano uz instituciju dvojakog roka, bit će riječi u nastavku. Bolje rečeno, radi se o instituciji roka bez roka. Primjena institucije dvojakog roka uzrokuje glavobolju tek ponuditeljima inženjerskih konzultantskih usluga, posebno u fazi razvoja graditeljskog projekta kada ponuditelj postane izvršitelj.

Na slici 1. su radi jednostavnosti i čitljivosti poruke linearno prikazane četiri krivulje koje u cijelosti ilustriraju potpunu neopravdanost i neodrživost scenarija dvojakog roka, a to su:

- PUVU: prirast ugovorene vrijednosti usluge
- PNUU: prirast naplate ugovorene usluge
- PTOU: prirast troška obavljanja usluge
- PITF: prirast izvršiteljeva troška financiranja.

Na slici 1. jasno je vidljiva apsurdnost scenarija po kojemu je cijena usluge fiksna za rok obavljanja usluge koji nije definiran. Kada se ugovorena inženjerska konzultantska usluga, u skladu sa sretnim, ali vrlo rijetkim uvjetima i okolnostima, realizira u ugovorenome roku (T_U), roku koji je ugovorom istodobno dezavuiran, izvršitelj usluge je i u idealnome slučaju plaćanja vrijednosti obavljene usluge (pomak po situiranju od najmanje trideset do šezdeset dana) u situaciji da početno i završno financira obavljanje primjerene usluge te da mu se planirana dobit umanjuje za troškove financiranja odgođenog plaćanja.

Slika 1. Odnos planiranih prihoda i troškova s dvojakim rokom

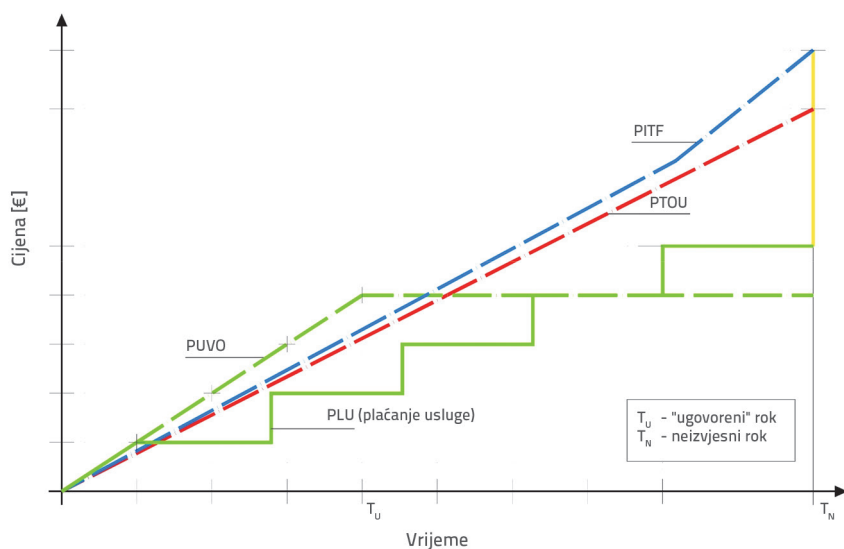
Na taj način izvršitelj ni u slučaju da uslugu obavi u roku (T_U) ne ostvaruje u vremenu (T_A) očekivanu dobit (OD), već reduciranu dobit (RD). U slučaju koji anticipira taj scenarij planirana dobit (PD) već se kod prvog situiranja nakon ugovorenog roka (T_U) reducira za iznos financiranja izvođenja radova na reduciranu dobit (RD) u vremenskome presjeku $T_{A'}$, da bi u vremenu (T_B) izvršitelj bio u situaciji da dalje, do neizvjesnog, odnosno nepredvidiva roka (T_N), na svoj teret u cijelosti financira izvođenje radova. O tome koliko je takav scenarij apsurdan dovoljno svjedoči grafikon na slici 1.

Ugovorna odredba o dvojakome roku apsurdna je, nepravedna, neutemeljena na bilo kojemu razumnom argumentu, osim argumenta sile, te trajan izvor konflikata i sporova, ali prisutna je u nemalome broju ugovora sklopljenih na temelju rezultata javnog nadmetanja. Naime, ponuditelj inženjerske konzultantske usluge, kasnije izvršitelj, tim je i takvim ugovorom u poziciji da i financira obavljanje ugovorene usluge u neizvjesnome roku pa se time njegov neizvjestan, nelimitiran gubitak (NGOU) uvećava za troškove financiranja na ukupan, neizvjestan, nelimitiran ukupni gubitak (NUG). To je posebno vidljivo pri obavljanju usluga stručnog nadzora. Po odredbama Zakona o gradnji nadzorni inženjer mora stalno i stvarno obavljati usluge nadzora, što eksplicitno znači da mora kontinuirano stručno nadzirati izvođenje radova za čiji je nadzor zadužen.

Na slici 2. grafikonom je, uz neophodno pojednostavljenje linearizacijom, prikazan odnos prihoda, troška i naplate kod dvojakog roka.

Evidentno je (značenje kratica je isto kao na slici 1.) da izvršitelj usluge kroz čitav period obavljanja usluge u nepredvidivome, nesagledivome, neograničenome roku realizira gubitak (na grafikonu prikazano žutom bojom) iz dvaju važnih razloga:

- nepokrivenoga ukupnog troška obavljanja usluge u vremenu
- troškova financiranja, bez prihoda i bez bilo kakve financijske naplate.

Slika 2. Odnos prihoda, troška i naplate kod dvojakog roka

Za poruke ovog rada nevažno je iz kojeg izvora izvršitelj usluge financira obavljanje usluge, no važno je da je doveden u poziciju (potencijalnog) gubitnika. Sigurno jest to da će, ako ne uspije izmijeniti poziciju, na tom i takvom ugovoru ostvariti evidentan gubitak! Nikome, baš nikome, pa ni naručitelju, ne može biti u interesu da izvršitelj usluge na ugovoru, u skladu s kojim je uredno, savjesno i uspješno obavio inženjersku konzultantsku uslugu, ostvari zamjetan gubitak. Naime, poslovni gubitak bilo kojeg društva kapitala jest društvena šteta koju nije potrebno dokazivati.

Na slici 3. grafikonom je ilustrirana sva apsurdnost i društvena šteta koja je praktički neodvojiva od ugovora u kojemu je ugovoren dvojaki rok, odnosno rok bez roka! Bez obzira na karikiranost odnosa prikazanih u grafikonu, evidentna je upitnost kalkulacija vrijednosti usluge u roku bez roka.

U grafikonu je, zbog njegove čitljivosti, procijenjena vrijednost usluge u postupku javne nabave prikazana točkom, a ostali povezani odnosi (prihod/trošak) istovjetnim linijama (crta – točka – crta ili crta – crtica – crta).

Ni na koji način nije spomenuta upitnost o načinu naručiteljeva kalkuliranja procijenjene vrijednosti nabave. Može se pretpostaviti da bi se od naručitelja moglo očekivati da u kalkulaciji vrijednosti nabave inženjerskih konzultantskih usluga, kada primjenjuje dvojaki rok, uzme u obzir odnos "ugovorenog" roka i njegove negacije u nekom pretpostavljenome vremenu. Tu pretpostavku negira činjenica da naručitelj institucijom dvojakog roka izravno priznaje i obznanjuje da ne zna koliki će biti stvarni rok obavljanja usluge. Pritom izravno, po projekt neprihvatljivo i štetno, ponuditeljima adresira odgovornost za kalkulaciju vrijednosti ponude na temelju nepoznatih ključnih elemenata ponude. Ostaje nepoznato kako ponuditelji reagiraju na takav zahtjev. Za ilustraciju neprihvatljivosti i neodrživosti takvog modela ugovaranja inženjerskih konzultantskih usluga na slici 3. prikazana su dva scenarija:

1. Ponuđena je cijene ispod procijenjene (a).

- U slučaju da nekom sretnom okolnosti izvršitelj (a), koji je ponudio vrijednost ispod procijenjene, obavi kompletnu uslugu u vremenu kraćemu od baznog roka (T_{VR}), ostvarit će neplanirani ekstraprihod (žuto). U tome slučaju naručitelj je kroz instituciju fiksne cijene platio više no što je stvarno trebao.
- U slučaju da je kompletnu uslugu obavio u baznome tj. ugovorenome roku (T_U), ostvaruje planirani prihod.
- U slučaju da je kompletnu uslugu obavio u nekom ne drastično produljenome roku (T_{NP}), izvršitelj usluge na ugovoru suočava se s gubitkom.

- Kumulirani gubitak se do vremena (T_N) povećava do nepredvidljivih veličina.

2. Ponuđena je cijena iznad prethodno procijenjene (b).

- To je moguć scenarij u kojemu naručitelj u postupku javnog nadmetanja nije primio ni jednu prihvatljivu ponudu s cijenom na razini procijenjene vrijednosti nabave, već su sve ponude iznad procijenjene vrijednosti. Tada naručitelj poništava nadmetanje i objavljuje novo s povećanom procijenjenom vrijednosti nabave.
- U slučaju da nekom sretnom okolnosti izvršitelj (b), koji je ponudio vrijednost iznad prethodno procijenjene, a u skladu s novom procijenjenom vrijednosti, obavi kompletnu uslugu u vremenu kraćemu od baznog roka (T_{NR}), ostvarit će znatan neplanirani ekstraprihod (žuto). U tome slučaju naručitelj je kroz instituciju fiksne cijene platio više, no što je stvarno trebao.
- U slučaju da je kompletnu uslugu obavio u nekom ne drastično produljenome roku (T_{NP}), izvršitelj usluge na ugovoru suočava se s gubitkom.
- Kumulirani gubitak se do vremena (T_N) povećava do nepredvidljivih veličina.

Usporedba tih dvaju scenarija upućuje na jednostavan, ali neizbježan zaključak: institucija dvojakog roka nije povoljna ni za naručitelja, a nepodnošljivo je okrutna za izvršitelja.

Na temelju nepoznatog roka obavljanja usluge nije moguće uspostaviti nikakav proces kalkuliranja vrijednosti inženjerske konzultantske usluge da bi se po njezinu okončanju dobila barem približna vrijednost usluge. Praksa arbitražnog suda nudi i rješenje po kojemu je, kada je ugovorena paušalna, fiksna ukupna cijena, izvršitelj obavezan obavljati ugovorenu uslugu bez određenog roka, odnosno zauvijek!? Kako objasniti onome tko nije voljan razmisliti o činjenici da se inženjerska konzultantska usluga obavlja u vremenu koje je dominantan resurs koji izvršitelj usluge koristi i nepovratno troši u obavljanju ugovorene usluge, u opsegu i kvaliteti, svu apsurdnost i društvenu štetnost tako koncipiranoga ugovornog odnosa naručitelja i izvršitelja inženjerske konzultantske usluge. Ohrabruje činjenica da ta odluka nije donesena jednoglasno, odnosno da postoji i izdvojeno mišljenje jednog arbitra koji smatra da tužitelju pripada naknada za obavljanje usluge u produljenome roku.

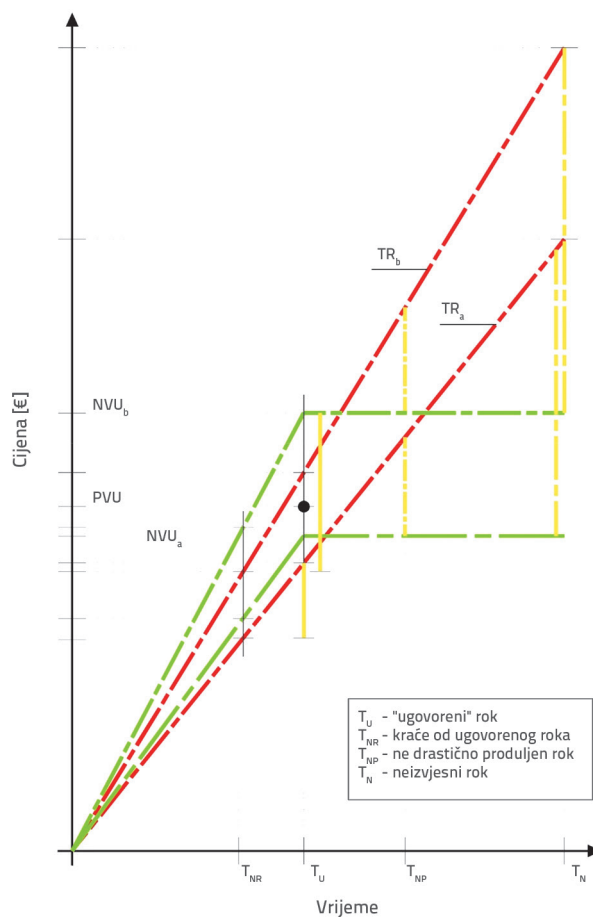
Izlaz iz modela u kojemu se primjenjuje dvojaki rok vidljiv je samo kroz dva moguća scenarija:

- da ponuditelji unisono odbiju nuditi obavljanje inženjerske konzultantske usluge pod kondicijama koje sadržava institucija dvojakog roka i na taj način prisile naručitelja da odustane od primjene dvojakog roka. Teško je vjerovati da će baš svi zainteresirani gospodarski subjekti prihvatiti taj poziv.

- da naručitelj uz primjenu dvojakog roka isključi fiksnu cijenu te da se vrijednost obavljene inženjerske konzultantske usluge utvrđuje u skladu s vremenom obavljanja usluge, uz primjerene uvjete primjene.

Treba vidjeti hoće li javni naručitelji, ponukani rezultatima provedbe ugovora s primjenom institucije dvojakog roka, promijeniti aktualan pristup.

Institucija dvojakog roka ničim nije opravdana i javni naručitelji to moraju prihvatiti kao notornu činjenicu i u raspisu javnog nadmetanja za nuđenje inženjerskih konzultantskih usluga utvrditi planirane rokove koji moraju biti obvezujući jednako za naručitelja i za ponuditelja, a u drugome koraku za izvršitelja. Rok je određujući, elementarni, fiksirajući sadržaj svakog ugovora pa i ugovora o obavljanju usluga. Ugovor koji ne sadržava kalendarski određen rok obavljanja usluge bez dodatnih uvjeta koji ga derogiraju nije pravno valjan ni u skladu sa Zakonom o obveznim odnosima. To je tvrdnja koju osnažuje provedena rasprava pojavnog oblika dvojako ugovorenog roka za obavljanje inženjerskih konzultantskih usluga.

Slika 3. Varijante odnosa vrijednosti usluge i troška

2.3. Orijentacijski ili indicirani rok, ovisan o trećem (18 % istraženih ugovora)

Orijentacijski ili indicirani rok, ovisan o trećemu, model je ugovora u kojemu se rok kao stvarna, ugovorna međusobno obvezujuća činjenica jednostavno zanemaruje pa se za rok uvodi neprimjereni naziv *indicirani rok* koji je sumnjivo obvezujući, kako za naručitelja tako i za izvršitelja. To potvrđuje citat, uz razumno prešućivanje naziva infrastrukturnog projekta, iz odgovora naručitelja na pitanje ponuditelja o ugovorenome roku iznesenome u dokumentaciji za nadmetanje u procesu javne nabave: "Dokumentacijom o nabavi u točki 19. rok početka i završetka izvršenja ugovora detaljno je navedeno koje su sve okolnosti moguće ta da naručitelj u ovom trenutku ne može točno procijeniti trajanje ugovora. Krajnji rok završetka je indikativan i ovisi o izvođačima radova te se očekuje od Izvršitelja usluge da poslove u ovom zadatku izvrši u cijelosti bez obzira na gore naveden indikativan datum završetka ispunjenja usluga". Indicirani rok nije obvezujući, ali na nešto upućuje.

Citat upućuje na činjenicu da naručitelj pri pokretanju procesa javne nabave nije znao ili nije planirao trajanje obavljanja tražene (zahtijevane) usluge i nije bio voljan preuzeti rizik utvrđivanja roka pa rizik roka transferira na ponuditelja, i to na način koji je u cijelosti apsurdan:

- od ponuditelja zahtijeva da na svoj rizik procijeni realno vremensko trajanje obavljanja usluge
- od ponuditelja očekuje da u skladu s takvom procjenom ponudi cijenu obavljanja kompletnog opsega ponuđene usluge
- u svojem zahtjevu, na temelju indiciranog roka, definira i uvjet o povećanju financijskog rizika ponuditelja.

U konkretnim se ugovorima nalazi:

- da je rok od "n" dana indiciran
- da je ponuditelj obavezan obavljati ugovorenu uslugu i nakon ugovorenoga indiciranog roka
- da će trajanje obavljanja usluge ovisiti o trećemu (u konkretnome slučaju o izvođaču radova)
- da je ponuditelj obavezan obavljati uslugu nakon indiciranog roka u trajanju do petnaest posto od vremena indiciranog roka bez dodatnog plaćanja mimo ugovorene ukupne vrijednosti usluge za indicirani rok
- da je ponuditelj obavezan, ako se obavljanje ugovorene usluge produlji i nakon petnaest posto indiciranog vremena, i dalje obavljati uslugu u ugovorenome opsegu i kvaliteti do roka koji će uvjetovati treći, uz dodatnu naknadu do dvadeset posto od bazno ugovorene vrijednosti ugovora
- da će se naplata vrijednosti obavljene usluge obavljati u skladu s postotkom napretka trećeg u izvršenju njegovih ugovornih obveza.

Namjeru i odluku naručitelja da u tom ugovoru rizik produljenja roka, mimo bilo kakve tvorne odgovornosti izvršitelja, adresira izvršitelju ne može se drugačije razumjeti no kao brutalno

nametanje rješenja koje drugu stranu stavlja u izravnu ovisnost o ponašanju i uspješnosti trećega s kojim je naručitelj sklopio ugovor o izvođenju radova. Pritom naručitelj ograničava naknadu izvršitelju u produljenome, nedefiniranome roku obavljanja usluge na do dvadeset posto bazno ugovorene vrijednosti usluge.

Bazno ugovorena vrijednost usluge sadržava vrijednost usluge u roku koji je dulji za petnaest posto od indiciranog roka.

Suprotno isključivome stavu naručitelja, da je rok obavljanja usluge nelimitiran, a naknada limitirana, iz poruke koju sadržava zahtjev naručitelja izvršitelj može zaključiti da je rok ugovoren u skladu s ograničenjem plaćanja naknade, odnosno izvršitelj može reći da je razumio i prihvatio obvezu da ugovorenu uslugu obavlja u ukupnome trajanju od stotinu trideset i pet posto indiciranog roka, što je i krajnji rok obavljanja ugovorene usluge, za naknadu od stotinu i dvadeset posto bazne vrijednosti ugovora. Za obavljanje usluge nakon krajnjeg roka neophodno je sklopiti dodatak ugovoru o obavljanju inženjerske konzultantske usluge.

Stav naručitelja i izvršiteljevo razumijevanje ugovorenog roka vode u neizbježan spor pred sudom ili u arbitražni proces neizvjesnog ishoda. Ishod spora ovisit će o prethodnome stavu (suca ili arbitara) o tome može li se obveza pružanja inženjerskih konzultantskih usluga, u neograničenome vremenu trajanja, tretirati na isti način kao i jednokratna isporuka toaletnog papira. Sve što je rečeno u vezi ugovorne institucije dvojakog roka u cijelosti se odnosi i na ugovorne instituciju orijentacijskog ili indiciranog roka, isključivo ovisnog o trećemu.

Procesi javne nabave inženjerskih konzultantskih usluga obiluju primjerima primjene i jedne i druge institucije i prolaze ispod radara javnosti, a sve bi trebalo biti jasno od samog početka. Rok mora biti ugovoren u fiksnome vremenskom trajanju, s ugovorenim datumima početka i završetka obavljanja ugovorenog opsega usluge, no on to nije. To potvrđuju uporna praksa, pojedine presude i poneke odluke arbitraže. Koliko će trebati vremena da se postojeća praksa izmijeni? Na to se pitanje ovdje ne nudi odgovor. Ovaj je rad pokušaj da se proces izmjene postojeće prakse ubrza.

3. Razlika u cijeni (RUC)

Razlika u cijeni (RUC), kao institucija s kojom živimo i povremeno ratujemo, i to ne samo u graditeljskome sektoru, opterećena je trajnim nerazumijevanjem i nesporazumima oko njezine primjene i rezultata primjene ili neprimjene. U javnosti postoji zabluda da izvođači radova na građenju objekata primjenom RUC-a ostvaruju neopravdanu zaradu, a naručiteljima stvaraju nepredviđene troškove. Tako i zakonodavac kroz Zakon o javnoj nabavi smatra da je RUC trošak koji ulazi u limit koji definira moguće povećanje financijske vrijednosti ugovora bez obvezne provedbe novoga javnog nadmetanja.

Vlada je priznala i prihvatila činjenicu prisutnih inflatornih kretanja s utjecajem na građevinska poduzeća, odnosno na troškove građenja, i uputila javne naručitelje da pažljivo

razmotre opravdane zahtjeve izvođača za priznavanje razlike u cijeni izvođenja radova ili građenja. Poruka Vlade je općepoznata i ovdje se neće razmatrati, ali se autor protivi njezinoj ograničenoj primjeni.

Vlada nije ili nije htjela priznati i prihvatiti notornu činjenicu da su i pružatelji inženjerskih konzultantskih usluga u procesu razvoja graditeljskog projekta pa tako i u fazi građenja u istome loncu kao i izvođači građevinskih radova i da trpe posljedice inflatornih kretanja.

U nastavku autor iznosi tvrdnje koje su rezultat kako istraživanja tako i izravne upućenosti u djelovanje inflatornih kretanja na poslovanje društava koja tržištu nude i pružaju inženjerske konzultantske usluge:

- Primjena termina "razlika u cijeni" neprimjerena je stvarnosti!
- Termin "razlika u cijeni" treba napustiti jer potpuno krivo upućuje na povećanje tržišne vrijednosti ugovorene inženjerske konzultantske usluge.
- U sređivanju dobitnih odnosa naručitelja i izvršitelja inženjerske konzultantske usluge mora se krenuti od potpunog shvaćanja inflatornih kretanja.
- Inflatorno kretanje ne povećava vrijednost obavljene inženjerske konzultantske usluge.
- Izvršitelj usluge suočava se s činjenicom da mu s napretkom obavljanja usluge, a pod djelovanjem inflacije pada valutna vrijednost obavljene usluge.
- Samo zato, a to je i dovoljan i neophodan razlog, mora se odustati od primjene termina RUC i koristiti termin "sravnjenje valutne vrijednosti (SVV)" obavljene inženjerske konzultantske usluge i svake druge usluge, uključujući izvođenje radova ili građenje, pri razmatranju i reagiranju na inflatorno kretanje.

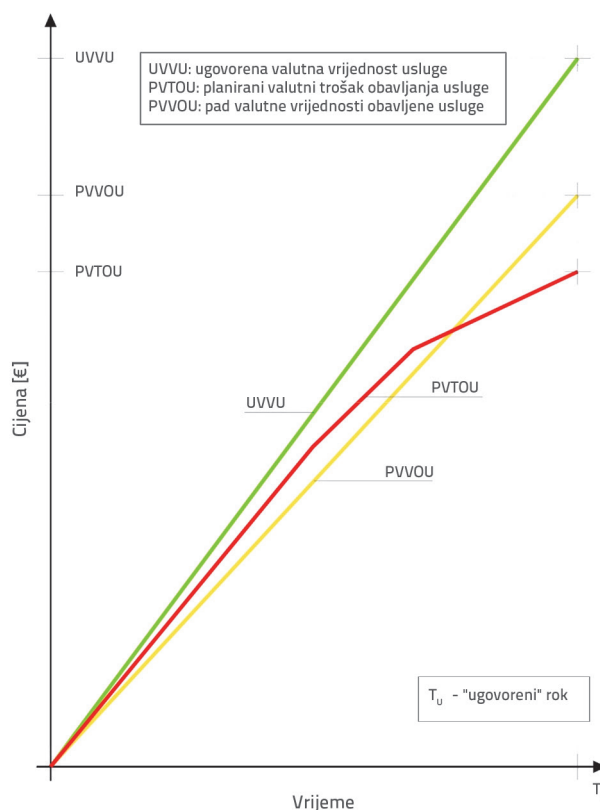
Na slici 4. linearno je grafikonom ilustriran slučaj proizvoljnog, odnosno načelnog djelovanja inflacije na financijsku, a time i na radnu potentnost izvršitelja usluga. Prikazane su, načelno i grafički pojednostavljeno, tri krivulje kretanja valutnih vrijednosti:

- UVVU: ugovorena valutna vrijednost usluge
- PVTOU: planirani valutni trošak obavljanja usluge
- PVVOU: pad valutne vrijednosti obavljene usluge.

Prije razmatranja djelovanja inflacije prikazanog na grafikonu na slici 4. kao nespornu činjenicu treba prihvatiti to da inflacija na nas kao osobe djeluje na različit način kao što smo različiti kao osobe, karakterno, socijalno, materijalno i financijski. Intenzitet inflacije određuje se statistički košaricom podataka, uz primjenu adekvatnih ili manje adekvatnih parametara. Uz to svaki pojedinac ima svoju košaricu kojom mjeri učinak inflacije na osobni životni status. Kao svaki rezultat nastao statističkom obradom podataka indeksi inflacije sadržavaju izvedene vrijednosti, odnosno podatke. Kao ilustraciju autor navodi priču o mesu i zelju ili kupusu.

Odnos triju krivulja sa slike 4. jasno ilustrira "moć" inflacije te se, bez prevelike bojazni u pretjerivanje, može zaključiti da će

inflacija vrlo brzo početi umanjivati valutnu vrijednost obavljene usluge (PVVOU) do ubrzo drastičnog rezultata u kojemu je smanjena vrijednost valutne vrijednosti obavljene usluge ispod kumulativnog troška obavljanja usluge (PVTOU). To je evidentan i neoboriv dokaz da će se izvršitelj usluge u vrijeme obavljanja usluge u inflatornome vremenu, bez neophodne, obvezne i neizbježne valorizacije valutne vrijednosti obavljene usluge, mimo svoje odgovornosti suočiti s financijskim gubitkom. Kada se tome doda scenarij neizvjesnog roka obavljanja usluge, suočavamo se s dramatično negativnom slikom poslovne uspješnosti gospodarskog subjekta pružatelja inženjerskih konzultantskih usluga. To je prikaz i analiza rezultata svakodnevnih prakse u Republici Hrvatskoj u provedi procesa javnog nadmetanja (upravni postupak: Odluka/Rješenje Vrhovnog suda: [https://odluke.sudovi.hr/Document/view?id=4f978958-5fa1-42e2-9f25-a57e7beed7cd&q="+Rev+139%2f2023-5](https://odluke.sudovi.hr/Document/view?id=4f978958-5fa1-42e2-9f25-a57e7beed7cd&q=)) i provedbe graditeljskih projekata u skladu s rezultatom provedenog procesa javnog nadmetanja (Zakon o obveznim odnosima).

Slika 4. Odnos valutne vrijednosti prihoda i troška

Tvrdnje da je RUC nepredviđeni trošak za naručitelja nije ni točan ni istinit. Obračun i plaćanje razlike između bazne valutne vrijednosti i aktualne valutne vrijednosti obavljene inženjerske konzultantske usluge samo je, i to donekle, približavanje odgovoru na poslovni poremećaj kroz koji prolaze naručitelji i gospodarski subjekti izvršitelji usluge u vremenu inflacijskoga

kretanja. Nikako se ne radi o povećanju troška za naručitelja. Dapače, inflacija taj i takav trošak bez valorizacije valutne vrijednosti obavljene usluge umanjuje upravo za inflatorno djelovanje, i to na račun izvršitelja koji pritom trpi izravan gubitak aktualnog i realnog prihoda. Zato treba razumjeti i kao nespornu činjenicu prihvatiti to da se isključivo radi o sravnjenju valutne vrijednosti obavljene usluge u odnosu na bazno ugovorenu valutnu vrijednost usluge. Svaka metoda obračuna sravnjenja valutne vrijednosti je približna, s manjim ili većim otklonom od realno prisutnog stanja.

U hrvatskoj graditeljskoj praksi dugo se nismo susretali s problemom inflacije. Zašto je to bilo tako izvan je interesa ovog rada. Dogodilo se da se iz FIDIC ugovora za ustupanje građenja i obavljanje usluga posebnim uvjetima uporno brišu odredbe o kliznoj skali i određuje nepromjenjiva cijena, isto kao u drugim ugovorima koje je u javnim nadmetanjima kao nedodirljive sadržavala obvezujuća dokumentacija za nametanje. Pritom ništa nije vrijedio prethodni proces rasprave uvjeta koji je sadržavala dokumentacija za nadmetanje. Argumentirane primjedbe i prijedlozi naišli bi na čvrst zid od kojeg su se odbijale. Djelovanje zida uvijek je imalo dovoljno razloga za objašnjenja koja su bila sve samo ne uključiva. Zaboravljala su se i brisala iskustva s metodom obračuna razlike u cijeni (tako ju se zvalo jer se tada nije razmišljalo o valorizaciji valutne vrijednosti) kroz izraz koji je sadržavao indekse promjene cijene i uz njih pridružene pondere utjecaja pojedinog indeksa na ukupnu promjenu cijene. Oblik izraza, od broja indeksa do pondera, bio je na početku procesa nuđenja poznat ponuditeljima, koji nisu imali razloga da u ponuđenu cijenu uračunaju u očekivanu inflaciju.

Ovaj rad nije mjesto za analizu dviju metoda obračuna razlike u cijeni (ovaj je rad pokušaj da se RUC zamijeni pojmom "valorizacija valutne vrijednosti – VVV), ali treba spomenuti da je i Vlada RH obznanila da se razlika u cijeni može odraditi argumentiranom metodom ili kliznom skalom. I jedna i druga metoda imaju bazne nedostatke.

Argumentirana metoda drastično je složena i zahtijeva poznatu strukturu troškova pojedinih elemenata troškovničke stavke. Kada struktura nije poznata unaprijed, a nije, tada počinje mučan i dugotrajan proces usuglašavanja oko strukture koja bi se upotrijebila u proračunu. Prema autorovu mišljenju, ta je metoda neprimjenjiva.

Metoda obračuna valorizacije valutne vrijednosti (VVV) kliznom skalom apsolutno je primjenjiva u slučaju kada je unaprijed ugovorena struktura izraza, odnosno kada su unaprijed zadani indeksi i njihovi ponderi utjecaja.

Stvar se komplicira kada izraz nije unaprijed ugovoren i mora se ugovoriti. Proces ugovaranja zahtijeva argumentiranu raspravu kako o primjeni indeksa tako i o primjeni pondera. Taj i takav proces može biti tegoban, dugotrajan, a u konačnici može završiti sporom, a ne dogovorom. U skladu s time autor se zalaže da se u slučaju valorizacije valutne vrijednosti obavljene inženjerske usluge primjeni klizna skala s jednim indeksom, naprimjer, s promjenljivim indeksom troškova života. Nije idealno rješenje, ali je pragmatično i jednostavno za primjenu, a dogovor ne

zahtijeva silno argumentiranu i dugotrajnu raspravu.

Gospodarski subjekti u poziciji su da u procesu javnog nadmetanja za obavljanje inženjerskih konzultantskih usluga, u odnosu na valorizaciju valutne vrijednosti, biraju između dvaju mogućih scenarija:

- da zanemare možebitna očekivanja inflacije u periodu obavljanja usluge te ponude cijenu bez dodatka na očekivanu inflaciju i upadnu u žrvanj odredbe o nepromjenjivoj cijeni
- da u ponuđenu cijenu ugrade vrijednost možebitnih očekivanja inflacije u periodu obavljanja usluge te predaju financijski nekonkurentnu ponudu.

Gospodarski je subjekt u položaju Burdenova magarca: sijeno/ slama.

RUC je u cijelosti pojam koji u sebi sadržava lažnu poruku da gospodarski subjekt kroz zahtjev za priznavanje utjecaja inflacije na vrijednost obavljene usluge traži promjenu vrijednosti, odnosno "kruha iznad pogače". Kao što je već navedeno, isključivo se radi o svođenju aktualne valutne vrijednosti obavljene usluge na početnu, ugovorenu vrijednost usluge. Bez prihvaćanja te notorne činjenice gospodarski je subjekt izravno zakinut za razliku valutne vrijednosti koju mu treba nadoknaditi na temelju ugovorene vrijednosti i aktualne valutne vrijednosti u odnosu na aktualnu valutnu vrijednost.

Bez obzira na metodu obračuna djelovanja inflacije koja je primijenjena, gospodarski je subjekt u poziciji onoga koji gubi (približnost metode izračuna, vremenski odmak između obračuna i nastanka diferencije valutne vrijednosti, vremenski pomak plaćanja kroz dospelost računa...). To je činjenica, a činjenice su ponekad okrutne. Povratno djelovanje činjenica prečesto je bolno, još češće otrežnjavajuće i izaziva *post mortem* reakcije, a treba djelovati preventivno, i to ne samo u zdravlju. U slučaju valorizacije valutne vrijednosti treba djelovati u smjeru promjene uvriježenih shvaćanja, prosudbi i djelovanja.

4. Zaključak

Odakle tolika količina mistifikacija oko roka obavljanja inženjerske konzultantske usluge? Odakle tolika količina mistifikacija oko utvrđivanja aktualne valutne vrijednosti obavljenih inženjerskih konzultantskih usluga? Autor ne zna odgovor na oba pitanja. Može samo nagađati, a to ne želi. Stoji iza onoga što je napisao, obrazložio i argumentirao u ovom radu.

S njim se neće složiti mnogi, posebno oni koji i roku i aktualnoj valutnoj vrijednosti obavljene inženjerske konzultantske usluge prilaze s pozicije isključivosti. Reći će da je to tako i da tako treba biti, odbacujući autorovu poruku o nužnosti promjene i stava i prakse.

U samoj biti roka je poruka da je rok nešto određeno, nešto što je unaprijed provjereno, unaprijed jednoznačno zadano, kao takvo obostrano prihvaćeno i obvezujuće za obje ugovorne strane. To vrijedi za svaki rok u svakoj djelatnosti pa tako bi moralo vrijediti i u procesu nuđenja i obavljanja inženjerskih konzultantskih usluga, ali ne vrijedi.

Obveza obavljanja inženjerskih konzultantskih usluga se u nemalome broju slučajeva javne nabave argumentom sile gura u nepoznato, neograničeno vrijeme obavljanja usluge u ugovorenome opsegu i prema ugovorom zahtijevanoj kvaliteti uz fiksnu financijsku naknadu. Pritom se ignorira činjenica da inženjerska konzultantska usluga nije rola toaletnog papira koja se proizvede u jednome mahu i uz fiksni trošak. I tu i takvu rolu papira opterećuju troškovi skladištenja ako nije plasirana u prihvatljivome roku.

Obavljanje inženjerske konzultantske usluge odgovoran je, ponajprije intelektualni proces u kojemu izvršitelj ugovorene usluge neminovno i neizbježno konzumira vrijeme, a nitko razuman ne može negirati činjenicu da konzumirano vrijeme jest vrijednost iz koje stoji objektivan, stvaran trošak. Ne treba nikome tumačiti da se bez troška ne može stvoriti nova vrijednost izražena u financijskim iznosima. Tu činjenicu nitko ne može negirati, ali ju može ustrajno ignorirati i na tome ustrajati. O tome svjedoče ugovori s primjerima kojima je u radu ilustrirana postojeća, društveno pogubna praksa u kojoj je institucija roka svedena na marginu i razumije ju se kao nevažan, zanemariv element ugovornog odnosa javnog naručitelja i gospodarskog subjekta, izvršitelja usluge.

Kako promijeniti postojeću, tvrdoglavu praksu? Najjednostavnije je i jedino svrhovito tu praksu onemogućiti zakonskim rješenjem u kojemu će se izmjenama i dopunama Zakona o javnoj nabavi izričito zabraniti raspis javnog nadmetanja za obavljanje inženjerskih konzultantskih usluga bez fiksnog roka. To je jednostavno rješenje koje zahtijeva prethodnu političku odluku, jer zakoni se mijenjaju u skladu s potrebama dnevne politike. Zadaća je strukovnih organizacija zainteresiranih gospodarskih subjekata da u tome smjeru djeluju uporno i dosljedno sve do realizacije cilja, koji je jasno definiran: rok obavljanja inženjerskih konzultantskih usluga mora biti ugovorno jednoznačno određen i striktno povezan s ukupnom financijskom naknadom za ukupno obavljenu uslugu.

Ako iz bilo kojeg razloga postoji potreba za obavljanjem usluge nakon ugovorenog roka, ona će se regulirati dodatkom ugovoru. Autor je zna i bolno je svjestan činjenice da se i kao pojedinci i kao društvo teško odričemo "dobre" prakse i još boljih navika, no ipak bi po pitanju ugovornog roka, kao fundamentalnog elementa bilo kojeg ugovora pa i ugovora o obavljanju inženjerskih konzultantskih usluga, javni naručitelji morali prihvatiti neophodnu promjenu o kojoj je riječ u radu i napustiti praksu u kojoj se odgovornost za trajanje (rok) obavljanja usluge transferira na adresu gospodarskog subjekta koji nije odgovoran ni za planirano (često indicirano) ni za produljeno vrijeme obavljanja ponuđene/ugovorene usluge, uz fiksnu financijsku naknadu za obavljenu uslugu bez obzira na ukupno trajanje obavljanja usluge.

Praksa da se na gospodarski subjekt, ponuditelja inženjerskih konzultantskih usluga, prebacuje odgovornost naručitelja za

procjenu vremena obavljanja usluge nije korektna ni poslovno dopustiva. Takvom praksom javni naručitelji metodom isključivosti i prisile stavljaju gospodarske subjekte u poziciju da nude fiksnu vrijednost usluge čije planirano trajanje ne znaju.

Ne manje bolan i ne manje opravdan je i stav da je valorizacija aktualne valutne vrijednosti (uvriježeni naziv je "razlika u cijeni") dodatan, nepredviđeni trošak za javnog naručitelja. I Zakon o javnoj nabavi tretira valorizaciju aktualne valutne vrijednosti obavljene usluge troškom koji zajedno s drugim nepredviđenim troškovima limitira dopušteni ukupni iznos dodatka ugovoru bez zakonskog zahtjeva za provedbu novoga javnog nadmetanja. Zakon jednostavno ignorira činjenicu da se djelovanjem inflacije ni u kom slučaju ne mijenja vrijednost obavljena usluge. Vrijednost je fiksna; samo se mijenja količina protuvrijednosti kojom se obavljena usluga podmiruje u skladu s bazno ugovorenom valutnom vrijednosti usluge koju treba obaviti u nekome vremenskom periodu u nezanemarivim uvjetima djelovanja inflacije.

Promjena aktualne vrijednosti obavljene inženjerske konzultantske usluge nastala djelovanjem inflacije element je na koji ne mogu djelovati ni javni naručitelj ni gospodarski subjekt. Ona ne znači stvarni trošak za naručitelja, već isključivo i jedino promjenu u iznosu novca, koji u tome trenutku vrijedi manje, koji naručitelj treba doznačiti izvršitelju usluge. Evidentno je da izvršitelj usluge djelovanjem inflacije ima veće valutno izdvajanje u obavljanju usluge, a koje je i osnova za obračun promjene valutne vrijednosti obavljene usluge.

Posebno je pogubno rašireno shvaćanje da izvršitelji inženjerske konzultantske usluge neopravdano "zarađuju" primjenom obračuna aktualne valutne vrijednosti obavljene usluge u inflatornim uvjetima. Autor je dokazao da to nije tako.

Kao i u slučaju neodređenog, neizvjesnog roka obavljanja inženjerske konzultantske usluge neophodno je da se postojeća praksa shvaćanja djelovanja inflacije promijeni tako da se prihvati notorna činjenica da aktualna valutna vrijednost obavljene usluge nije stvarni, elementarni trošak za naručitelja i da nije način i model kroz koji izvršitelj usluge ostvaruje prihod koji mu ne pripada.

Bi li javni naručitelji u planiranju valutnih izdataka u provedbi graditeljskih projekata morali planirati i izdatke na temelju postojećih i očekivanih inflatornih kretanja? Apsolutno bi trebali! Dapače, moraju! Kroz istraživanje aktualne prakse javne nabave inženjerskih konzultantskih usluga i provedbe ugovora koji se sklapaju na temelju rezultata javne nabave autor je dokazao nasušnu potrebu promjene ponašanja javnih naručitelja kako u procesima utvrđivanja ugovornih rokova obavljanja usluga tako i u procesima valorizacije aktualne valutne vrijednosti obavljenih usluga. Cilj je eliminacija društvene štete koja je, nažalost, posljedica scenarija neodređenih rokova obavljanja usluge i negiranja obveze usklađenja aktualne valutne vrijednosti obavljene usluge s ugovorenom valutnom vrijednosti.

LITERATURA

- [1] Dostupni ugovori o obavljanju inženjerskih konzultantskih usluga sklopljeni na temelju rezultata javne nabave
- [2] Orešković, M.: Filozofija uspjeha graditeljskog projekta, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2023.
- [3] Orešković, M.: Graditeljski procesi, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2021.
- [4] Orešković, M.: Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o gradnji, Zagreb, 1. 2. 2024.
- [5] Orešković, M.: Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o javnoj nabavi, Zagreb, ožujak 2024., arhiva autora
- [6] Orešković, M.: Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje, Zagreb, 01.02.2024., arhiva autora
- [7] Orešković, M.: Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje, Zagreb, 29. 5. 2024., arhiva autora
- [8] Zakon o javnoj nabavi RH
- [9] Zakon o gradnji RH
- [10] Zakon o obveznim odnosima RH
- [11] Pavlin, T., Orešković, M., Dejan, D.: Javna nabava inženjerskih konzalting usluga, GRAĐEVINAR, 76 (2024) 5, pp. 425-446, doi: <https://doi.org/10.14256/JCE.4006.2024>